

tiklade k proudhonistom a iným sociálnym reformátorom Engels zdôrazňuje, že vyriešiť bytovú otázku za kapitalizmu je nemožné. Vytyčuje tu dôležitú teoretickú otázku o odstránení protikladu mesta a dediny a dokazuje, že je to možné len v podmienkach komunistickej spoločnosti.

Marx a Engels — prví organizátori a vodcovia proletariátu — napísali mnohé z týchto prác na podnet a priamo pre potreby Sväzu komunistov a Medzinárodného robotníckeho združenia.

Vo *Výzve ÚV k Sväzu komunistov* sú shrnuté výsledky boja rokov 1848—1849; v *Inaugurálnej adrese* a *Stanovách* vytyčuje Marx úlohu utvoriť samostatnú proletársku stranu.

V iných kratších článkoch bojujú zakladatelia marxizmu proti všetkým formám utopického a maloburžoázneho socializmu a proti sektárstvu v robotníckom hnutí.

Poukázali sme na niektoré problémy, ktoré nastoľujú spomenuté Marxove a Engelsove práce. V rámci krátkej recenzie ich ani zďaleka nemožno vyčerpať. Majú byť iba podnetom pre ďalšie hlboké štúdium, pre ďalšie analýzy.

A. Münzová

J. V. STALIN, SPISY VIII—XII

Všetky tu recenzované sväzky *Spisov* J. V. Stalina vyšly u nás už po smrti geniálneho autora. Keď je akokoľvek nenahraditeľný jeho odchod aj pre naše budovanie socializmu, máme aspoň nádej, že zanechané teoretické bohatstvo a praktické skúsenosti, ak ich budeme vedieť správne využiť, nám predsa pomôžu aspoň čiastočne nahraďiť jeho živú radu. Tým pilnejšie, pravda, musíme pristupovať k jeho dielu, hlboko chápať jeho význam a dôsledne ho uplatňovať v každodennej praxi.

J. V. STALIN, SPISY VIII. Vydalo Slovenské vydavateľstvo politickej literatúry v Bratislave 1953. Strán 409. Cena viaz. 11.— Kčs.

Obdobie od januára do novembra 1926 znamená v Sovietskom sväze „boj za uskutočnenie generálnej línie strany a sovietskej moci, zameranej na socialistickú industrializáciu krajiny“. Sám s. Stalin charakterizuje toto obdobie takto: „Hlavnou skutočnosťou, ktorá určuje našu politiku, je to, že naša krajina vstúpila vo svojom hospodárskom vývine do nového obdobia NEP-u, do nového obdobia Novej hospodárskej politiky, do obdobia priamej industrializácie“ (str. 128). „Najdôležitejšou a najcharakteristickejšou črtou nášho hospodárstva je teraz to, že ťažisko sa presunulo na priemysel. Ak sme vtedy, v prvom období Novej hospodárskej politiky, museli začínať poľnohospodárstvom, lebo rozvoj celého národného hospodárstva závisel od poľnohospodárstva, teraz musíme sústrediť pozornosť práve na priemysel, aby sme pokračovali vo výstavbe socialistického základu nášho hospodárstva, aby sme povzniesli hospodárstvo ako celok. Teraz sa samo poľnohospodárstvo nemôže rozvíjať, ak mu zavčasu nedodáme poľnohospodárske stroje, traktory, priemyselné výrobky atď. Preto ak vtedy, v prvom období Novej hospodárskej politiky, závisel rozvoj

národného hospodárstva ako celku od poľnohospodárstva, teraz začína závisieť a už závisí od bezprostredného rozvoja priemyslu“ (str. 130).

Nesmierny význam tohto podujatia spočíval v tom, že SSSR, ktorý sa nachádzal v kapitalistickom obklúčení, nemohol spoliehať na pomoc západných imperialistických štátov. Naopak, musel počítať s tým, že imperialisti budú všetkými možnými prostriedkami mariť budovateľské úsilie Sovietskeho sväzu, izolujúc ho hospodársky zvonku (Locarnská dohoda) a narušujúc jeho štátnu suverenitu a bezpečnosť špiónážou, ktorá mala byť prípravou pre novú intervenciu.

Dosiahnutie hospodárskej sčestačnosti bolo predpokladom zneškodnenia všetkých nástrah nepriateľov krajiny socializmu a zabezpečenia práv robotníckej triedy a svetového mieru.

Súruh Stalin na konci svojho referátu na aktíve leningradskej stranníckej organizácie o plenárnom zasadnutí Ústredného výboru VKS(b), *O hospodárskej situácii Sovietskeho sväzu a o politike strany*, uvádza konkrétne podmienky dosiahnutia tohto vytýčeného cieľa:

„Po prvé, musíme rozvíjať priemysel našej krajiny ako základ socializmu a ako vedúcu silu, ktorá vedie vpred celé naše hospodárstvo.

Po druhé, musíme vychovať nové kádre budovateľov priemyslu, ktoré budú priamo a bezprostredne uskutočňovať líniu, zameranú na industrializáciu.

Po tretie, musíme urýchliť tempo našej socialistickej akumulácie a hromadiť rezervy pre potreby nášho priemyslu.

Po štvrté, musíme správne využívať akumulované rezervy a zaviesť čo najprísnejšiu hospodárnosť.

Po piate, musíme zvýšiť aktivitu robotníckej triedy a zapojiť miliónové masy robotníkov do výstavby socializmu.

Po šieste, musíme upevňovať spojenectvo robotníckej triedy a roľníctva a vedúcu úlohu robotníckej triedy v tomto spojenectve.

Po siedme, musíme zvyšovať aktivitu stranníckych mäs a uplatňovať vnútrostrannícku demokraciu.

Po ôsme, musíme chrániť a upevňovať jednotu našej strany, somknutosť jej radov“ (str. 156—157).

Je nesporné, že prvoradáý význam v tomto podujatí nadobudla otázka socialistickej akumulácie, práve v dôsledku toho, že Sovietsky sväz, súc hospodársky blokovaný, mohol svoj priemysel rozvíjať len svojimi vlastnými investíciami. Vyvlastnenie statkárov a kapitalistov, anulovanie cárskeho dlhov, znárodnenie priemyslu, zahraničného aj vnútorného obchodu, znárodnenie peňažníctva a konečne štátna moc, disponujúca štátnym rozpočtom, to sú podľa Stalina pramene, ktoré pri dobrej organizácii budú môcť čoskoro úplne uspokojiť investičné požiadavky novo sa formujúceho socialistického hospodárstva.

Veľkej dôležitosti nadobudla však aj otázka výchovy kádrov. „Nijakú úlohu a najmä takú veľkú úlohu, ako je industrializácia našej krajiny, nemožno uskutočniť bez živých ľudí, bez nových ľudí, bez kádrov nových budovateľov“ (str. 148). Tak hovorí s. Stalin a priravnáva túto záležitosť k ustanovovaniu nových veliteľov ČA za občianskej vojny, ktorí zachránili armádu a zaistili spolu s ostatnými červenoarmejcami víťazstvo; pochopiteľne s tým rozdielom, že tento „boj“ sa vedie na hospodársko-priemyselnom fronte. „Teraz sme prešli s frontu občianskej vojny na front

priemyslu. Preto teraz potrebujeme nové veliteľské kádre pre priemysel, potrebujeme dobrých riaditeľov tovární a závodov, dobrých pracovníkov v trustoch, obratných obchodníkov, rozumných plánovačov pre výstavbu priemyslu. Teraz musíme vychovať nových veliteľov plukov a brigád, náčelníkov divízií a veliteľov sborov pre hospodárstvo, pre priemysel. Bez nich neurobíme ani krok vpred“ (str. 148).

Spĺnením tejto podmienky sa však zvýšila aj aktivita robotníckej triedy, lebo nielen jednotlivci-riaditelia podnikov, ale masy pracujúcich boli zapojené do budovateľského procesu, čím sa značne pozdvihla kapacita socialistického priemyselného sektoru. A súčasne sa tým dosiahlo aj toho, že každý robotník, súc si vedomý spoločného socialistického vlastníctva podniku, v ktorom pracoval, chránil ho pred vykrádaním a záškodníkmi.

Nastúpenú budovateľskú cestu výstavby socialistického hospodárstva a jej úspešné zakončenie zaisťovalo tiež upevňovanie spojenectva robotníckej triedy s roľníctvom, upevňovanie jednoty strany a konečne dôsledné uplatňovanie vnútrostraníckej demokracie, ktorá bola zárukou zachovania správnej línie strany.

*

Nebezpečenstvo zrady v SSSR, ktoré vzniklo urýchlením sa trockisticko-zinovievovskej frakcie od priamej línie VKS(b), bolo v tomto čase ešte stále akútne. Svedčia o tom najmä tieto štyri práce súdruha Stalina: *O opatreniach na zmiernenie vnútrostraníckeho boja. O opozičnom bloku vo VKS(b), O sociálnodemokratickej úchylke v našej strane a Záverečné slovo k referátu „O sociálnodemokratickej úchylke v našej strane“*.

Na XV. všesväzovej konferencii VKS(b), konanej 1. novembra 1926, vystúpil s. Stalin pred širokým plénom príslušníkov strany, aby im dôkladne osvetlil podstatu sociálnodemokratickej úchylky. Spomína najprv jednotlivé vývinové etapy „opozičného bloku“ a upozorňuje, že opozičníci v tomto čase iba takticky ustupujú od momentálneho realizovania svojich zásad. No domnieva sa, „že ak sa neskôr hospodárska situácia trochu priostří — o čom sú opozičníci presvedčení — a ak sa v súvislosti s tým zhorší aj nálada robotníkov — o čom sú tiež presvedčení — nebudú potom váhať začať znovu „činnosť“, rozvinúť svoje ideové hľadiská, ktorých sa nezriekli, a pustiť sa do otvoreného boja proti strane (str. 251—2).

V tom práve spočívalo nebezpečenstvo tohto zakukleného nepriateľa strany, ktorý sa pritom oháňal revolučnými frázami.

V základe sa opozičný blok rozchádzal so stranou v otázke, či je možné víťazstvo socializmu v jednej krajine — Sovietskom sväze — vtedy ešte úplne osamotenom.

Na strane 262 súdruh Stalin porovnáva stanovisko Leninovo so stanoviskom Trockého, ktoré v rôznych obmenách, ale v podstate nezmenené zastávala aj „nová opozícia“. „Zatiaľ čo Lenin je toho názoru, že víťazstvo socializmu v jednej krajine je možné, že proletariát po uchopení moci môže ju nielen udržať, ale môže ísť ešte ďalej: vyvlastniť kapitalistov a zorganizovať socialistické hospodárstvo, aby mohol poskytnúť proletárom kapitalistických krajín účinnú pomoc — Trockij naopak mieni, že ak nevyvolá víťazná revolúcia v jednej krajine v čo najskoršom čase víťazstvo revolúcie v iných krajinách, potom sa proletariátu víťaznej krajiny nepodarí ani

moc udržať (nehovoriac už o zorganizovaní socialistického hospodárstva), pretože — ako hovorí Trockij — je márne nazdávať sa, že by sa revolučná moc v Rusku mohla udržať proti konzervatívnej Európe.“

Súdrh Stalin útočí tiež proti Trockého názoru, že by v čase diktatúry proletariátu stálo roľníctvo oproti robotníckej triede. V súvislosti s touto otázkou má na zreteli najmä obdobie industrializácie krajiny a tvrdí, že socialistická metóda industrializácie (oproti kapitalistickej) má prednosť v tom, že „vedie k jednote záujmov industrializácie a základných mas pracujúcich vrstiev obyvateľstva, v tom, že nevedie k ožobráčaniu miliónových mas, ale k zlepšeniu ich hmotného postavenia, nevedie k zostreniu vnútorných rozporov, ale k ich zmierňovaniu a prekonaniu, v tom, že neustále rozširuje vnútorný trh a zvyšuje kapacitu tohto trhu, čím vytvára pevnú vnútornú základňu pre rozvíjanie industrializácie.“

Ztadiaľ priamy záujem základných mas roľníctva na socialistickej metóde industrializácie.

Ztadiaľ možnosť a nevyhnutnosť uskutočnenia hegemonie proletariátu voči roľníctvu pri socialistickej výstavbe vôbec a pri industrializácii našej krajiny obzvlášť.

Ztadiaľ myšlienka hospodárskeho sväzku socialistického priemyslu s roľníckym hospodárstvom — predovšetkým cez masové združstevňovanie roľníctva — myšlienka vedúcej úlohy priemyslu voči poľnohospodárstvu.

Ztadiaľ naša daňová politika, politika snížovania cien priemyselných tovarov atď., ktorá dbá na záujmy zachovania hospodárskej spolupráce proletariátu a roľníctva, na záujmy upevnenia spojenectva robotníkov a roľníkov“ (str. 292).

V závere svojho referátu s. Stalin vyzdvihuje význam rázneho zakročenia proti opozícii v strane, čím sa umožnilo bezodkladne praktické riešenie hospodárskej výstavby socializmu a posilnila sa tak na základe socialistickej perspektív jednota strany.

*

Pri štúdiu VIII. sväzku *Spisov J. V. Stalina* treba zvláštnu pozornosť venovať významnej teoretickej štúdiu *K otázkam leninizmu*.

Hneď v prvej kapitole spomína súdrh Stalin svoju definíciu leninizmu, vyslovenú už v práci *O základoch leninizmu*: „Leninizmus je marxizmus epochy imperializmu a proletárskej revolúcie. Presnejšie: Leninizmus je teória a taktika proletárskej revolúcie vôbec, teória a taktika diktatúry proletariátu obzvlášť“ (str. 25).

Taktiež v ďalšej kapitole opakuje dôležitú časť z predchádzajúceho diela, v ktorej vymedzuje podstatné znaky leninského učenia: „Niektorí sa nazdávajú, že hlavné v leninizme je roľnícka otázka, že otázkou, z ktorej leninizmus vychádza, je otázka roľníctva, otázka jeho úlohy a jeho významu. To je úplne nesprávne. Základnou otázkou leninizmu, otázkou, z ktorej leninizmus vychádza, nie je roľnícka otázka, ale otázka diktatúry proletariátu, otázka podmienok jej vydobytia, otázka podmienok jej upevnenia. Roľnícka otázka, ako otázka spojenca proletariátu v jeho boji o moc, je otázkou odvodenou“ (str. 28).

Dotýka sa aj problému permanentnej revolúcie, ktorú podľa brošúry *Októbrová revolúcia a taktika ruských komunistov* z decembra 1924 charakterizuje takto: „Do-

siaľ sa obyčajne spomína jedna stránka teórie »permanentnej revolúcie«: nevier a v revolučné možnosti roľníckeho hnutia. Teraz v záujme spravodlivosti treba nevyhnutne túto stránku doplniť druhou stránkou: nevierou v sily a schopnosti proletariátu Ruska“ (str. 31). Je tu treba upozorniť na dôležitosť tejto otázky, lebo práve moment podceňovania revolučných možností roľníckeho aj robotníckeho hnutia bol prenesený opozičnikami na praktické politické pole, kde práve týmto argumentom trockisticko-zinovievovskí úchyľkári dôvodili nemožnosť víťazstva socializmu v osamotenom Sovietskom sväze. To teda je dôkazom toho, ako dôsledne títo nepriatelia strany osnovali svoje kontrarevolučné akcie, snažiac sa všemožne mariť budovateľské úsilie sovietskeho ľudu.

V IV. kapitole uvádza s. Stalin rozdiel medzi buržoáznu a proletárskou revolúciou a zaoberá sa otázkou diktatúry proletariátu, formulujúc pritom jej tri hlavné stránky:

„1. Využitie moci proletariátu na potlačenie vykorisťovateľov, na obranu krajiny, na upevnenie stykov s proletármi iných krajín, na rozvinutie a víťazstvo revolúcie vo všetkých krajinách.

2. Využitie moci proletariátu na definitívne odtrhnutie pracujúcich a vykorisťovaných mas od buržoázie, na upevňovanie spojenectva proletariátu s týmito masami, na získanie týchto mas pre budovanie socializmu, na vedenie týchto mas proletariátom pomocou štátneho aparátu.

3. Využitie moci proletariátu na budovanie socializmu, na zničenie tried, na prechod do beztriednej spoločnosti, do socialistickej spoločnosti“ (str. 42).

V. kapitola je venovaná postaveniu strany a robotníckej triedy počas diktatúry proletariátu. Vládnúcou triedou počas tohto obdobia je proletariát, na čele ktorého je strana. „Strana je najvyššou formou triedneho sjednotenia proletariátu“ (str. 47). „Jej sila väzí v tom, že sústreďuje všetkých najlepších príslušníkov proletariátu zo všetkých jeho masových organizácií. Jej poslaním je spájať prácu všetkých masových organizácií proletariátu bez výnimky a usmerňovať ich činnosť k jednému cieľu, k oslobodeniu proletariátu“ (str. 46).

Nakoniec sa s. Stalin ešte zaoberá otázkou víťazstva socializmu v jednej krajine a socialisticou výstavbou, ktorými problémami sme sa už zaoberali vyššie.

*

Poznamenávame ešte v krátkosti, že v článkoch *O boji proti pravým a „ultraľavým“ úchyľkám*, v prejavoch vo francúzskej a nemeckej komisii VI. rozšíreného plenárneho zasadnutia Výkonného výboru Komunistickej internacionály, *O anglo-ruskom výbore jednoty* a iných, je veľa dokladov nežistnej pomoci Sovietskeho sväzu a osobne s. Stalina, proletariátu západných krajín v jeho spravodlivom boji za svoje práva. Učí ich, ako čeliť rôznym nástrahám nepriateľa, ako budovať a chrániť jednotu strany správnym uplatňovaním kritiky a sebakritiky. Zdôrazňuje, že komunistická strana v každej krajine musí bedlivo načúvať hlasu mas a viesť svoju politiku tak, aby táto bola úzko spätá s potrebami pracujúcich, pritom však stále smerovala k vytýčenému cieľu, k socialistickej revolúcii a nakoniec k vybudovaniu beztriednej spoločnosti.

V prácach IX. sväzku *Spisov* (december 1926 až júl 1927), najmä v referáte *Ešte raz o sociálnodemokratickej úchylke v našej strane* a *Záverečnom slove* na VII. rozšírenom plenárnom zasadnutí Výkonného výboru Komunistickej internacionály sa s. Stalin opäť dôkladne zaoberá činnosťou trockisticko-zinovievovskej opozície. Ukazuje, ako strana rástla od svojho založenia prekonávaním vnútrostrannických rozporov a uvádza ich príčiny: „Je to predovšetkým tlak buržoázie a buržoáznej ideológie na proletariát a jeho stranu v podmienkach triedneho boja — tlak, ktorému často podľahnú najmenej odolné vrstvy proletariátu, a teda aj najmenej odolné vrstvy proletárskej strany“ (str. 21). „Po druhé, je to rôznorodosť robotníckej triedy, okolnosť, že vo vnútri robotníckej triedy sú rôzne vrstvy“ (str. 21).

Na to vysvetľuje zvláštnosti opozície a uvádza sporné body, o ktorých sme sa už stručne zmienili pri VIII. sväzku.

Zvlášť je tu vyzdvihnutá tá okolnosť, že Sovietsky sväz sa nachádza v „oddychu“, že nie je v tomto čase priamo ohrozovaný imperialistami a môže sa venovať vnútropolitickým záležitostiam, hospodárskej výstavbe. Podľa s. Stalina je to umožnené týmito faktormi: 1. rozpormi v tábore imperialistov, 2. rozpormi medzi imperializmom a koloniálnymi krajinami, 3. vzrastom revolučného hnutia v kapitalistických krajinách a vzrastom sympatií proletárov všetkých krajín voči republike soviетov, 4. silou a mohutnosťou sovietskeho proletariátu, jeho úspechmi v socialistickej výstavbe a silou jeho armády.

V súvislosti s tým poukazuje s. Stalin na medzinárodný význam budovania socializmu v Sovietskom sväze: „Preto budovať socializmus v SSSR — znamená pracovať za spoločnú vec proletárov všetkých krajín, znamená kovať víťazstvo nad kapitálom nielen v SSSR, ale aj vo všetkých kapitalistických krajinách, lebo revolúcia v SSSR je súčasťou svetovej revolúcie, jej začiatkom a základňou jej rozvíjania“ (str. 39). A k tomu dodáva: „Sila našej revolúcie a sila revolučného hnutia kapitalistických krajín je v tejto vzájomnej podpore a v tomto sväzku proletárov všetkých krajín“ (str. 144).

Upozorňujeme ešte na teoretické zdôvodnenie možnosti víťazstva socializmu v jednej krajine, na strane 115, kde súdruh Stalin označuje chyby opozície ako nepochopenie, alebo ignorovanie Leninovho zákona nerovnomerného vývinu kapitalizmu v epoche imperializmu: „a) Hlavnou chybou opozície je, že nevidí rozdiel medzi dvoma fázami kapitalizmu alebo vyhýba tomu, aby zdôraznila tento rozdiel. A prečo tomu vyhýba? Preto, že tento rozdiel vedie k zákonu nerovnomernosti vývinu v období imperializmu.

b) Druhou chybou opozície je, že nechápe alebo podceňuje rozhodujúci význam zákona nerovnomernosti vývinu kapitalistických krajín za imperializmom. A prečo ho podceňuje? Preto, že správne hodnotenie zákona nerovnomernosti vývinu kapitalistických krajín vedie k záveru, že je možné víťazstvo socializmu v jednotlivých krajinách.

c) Z toho vyplýva tretia chyba opozície, ktorá tkvie v popieraní možnosti víťazstva socializmu v jednotlivých kapitalistických krajinách za imperializmom“ (str. 115).

*

Významnú časť IX. sväzku zaberajú práce o čínskej revolúcii. V nich sa zrači dôsledná internacionalistická politika Sovietskeho sväzu, sú dôkazom toho, že mu otázky medzinárodnej revolučnej činnosti neboly ľahostajné.

Čínska revolúcia bola v podstate protifeudálna a protiimperialistická. S. Stalin uvádza tieto hlavné fakty, ktoré určujú ráz čínskej revolúcie:

- „a) polokoloniálne postavenie Číny a finančno-hospodárska nadvláda imperializmu;
- b) jarmo feudálnych prežitkov, prehľbované útlakom militarizmu a byrokracie;
- c) rastúci revolučný boj miliónových mas robotníkov a roľníkov proti feudálno-byrokratickému útlaku, proti militarizmu a imperializmu;
- d) politická slabosť národnej buržoázie, jej závislosť od imperializmu, jej strach z rozmachu revolučného hnutia;
- e) rastúca revolučná aktivita proletariátu, vzrast jeho autority v miliónových masách pracujúcich;
- f) existencia proletárskej diktatúry v susedstve Číny“ (str. 218).

Na základe týchto daností vypočítava jej možnosti, cesty, ktorými by sa mohly revolučné udalosti v Číne uberať:

„buď národná buržoázia rozdrví proletariát, spoľí sa s imperializmom a spolu s ním začne ťaženie proti revolúcii, aby s ňou skoncovala nastolením panstva kapitalizmu;

alebo proletariát zatlačí národnú buržoáziu, upevní svoju hegemoniu a povedie miliónové masy pracujúcich v meste a na dedine, aby zlomil odpor národnej buržoázie, dosiahol úplné víťazstvo buržoázno-demokratickej revolúcie a postupne ju potom previedol na kofaje socialistickej revolúcie so všetkými dôsledkami, ktoré z toho vyplývajú“ (str. 218—219).

Že predpovede s. Stalina byly reálne, tomu nasvedčuje rozbor jednotlivých etáp revolučného vývinu udalostí. Nedávne úplné víťazstvo revolúcie a utvorenie Čínskej ľudovej republiky potvrdily zase správnosť týchto odhadov.

Súduh Stalin zvlášť originálne postihol dôležitosť roľníctva v tejto buržoázno-demokratickej revolúcii, ktorej základňou a obsahom je revolúcia agrárna. V tejto súvislosti ricši aj otázku charakteru tamojšej budúcej vlády, ktorá bude podobná tej, o ktorej sa hovorilo r. 1905 v Rusku, avšak bude mať prevažne protiimperialistický charakter a dodáva, že to bude „moc prechodu“ k socialistickejmu vývinu Číny.

Podčiarkujeme to, že s. Stalin pri analýzach udalostí, ktoré sa odohrávaly v Číne ukázkove uplatňuje dokonalý spôsob boľševického politického myslenia. Prihliada na zvláštnosť tamojších pomerov aj osobitosť vývoja čínskej spoločnosti a stavia sa rozhodne proti mechanickému prenášaní usnesení Komunistickej internacionály do tamojšej politickej praxe. Tým sa značne pričinił o to, aby nanajvýš škodlivé názory opozičníkov neboly braté vôbec do úvahy.

*

Ako sme už na to niekoľko razy narazili, dôležitou, ba existenčnou bola v tomto čase otázka pomeru proletariátu k roľníctvu v Sovietskom sväze, a preto sa k nej ešte raz vraciame.

Mnohí, najmä však Trockij, neverili v možnosť takéhoto sväzku, v jeho životaschopnosť, alebo prinajlepšom im bola táto otázka nejasnou. Preto s. Stalin sa v od-

povedi Dmitrijevi K otázke robotnícko-roľníckej vlády teoreticky zaoberá týmto problémom s hľadiska štátneho aparátu. Hovorí, že je jasná triedna (proletárska) povaha sovietskeho štátu, aj jeho cieľ: vybudovanie socializmu a teda odstránenie tried, a preto s tohto stanoviska možno hovoriť o robotnícko-roľníckej vláde viacmenej len ako o inštitúcii, ktorá má v rámci hegemonie proletariátu uskutočniť tento program. „V tomto smysle — no len v tomto smysle, a nie v smysle svojej triednej povahy — je sovietska vláda robotnícko-roľníckou vládou“ (str. 183).

J. V. STALIN, SPISY X. Vydalo Slovenské vydavateľstvo politickej literatúry v Bratislave 1953. Strán 385. Cena viaz. 11 Kčs.

Ani obdobím august—december 1927, z ktorého práce s. Stalina sú v X. sväzku *Spisov*, sa nekončí boj strany s opozíciou. Jednako na mnohých miestach, najmä v prejave na XV. sjazde VKS(b) a v záverečnom slove, sa jasne odráža konečná ideová porážka opozície jej odhalením pred širokými strannickými masami. S. Stalin kvalifikuje vtedajšiu situáciu ako analogickú mnohým v predchádzajúcich obdobiach, napr. r. 1903, keď strana obrátila svoj kurz ostro smerom k priamej revolučnej činnosti, rozdiel sa pritom s liberálnou buržoáziou. Zo strany vtedy odišli, nesúhlasiac s týmto, všetci vedúci činitelia a zo starých kádrov ostal len sám Lenin. Aj napriek tomu sa strana udržala, mohutnela a rástla týmto očistením. Sám s. Stalin o tom hovorí:

„Naša strana je živým organizmom. Ako v každom organizme, aj v strane sa deje výmena látok: staré, odumierajúce odpadá, nové, narastajúce žije a rozvíja sa. Jedni odchádzajú, hore i dolu. Rastú noví ľudia, hore i dolu a vedú našu vec vpred. Tak rástla naša strana. Tak bude rásť aj naďalej.

To isté treba povedať o súčasnom období našej revolúcie. Teraz prežívame obdobie obratu od obnovy priemyslu a poľnohospodárstva k rekonštrukcii celého národného hospodárstva, k jeho prestavbe na novej technickej základni, keď je výstavba socializmu už nie iba perspektívnou, ale živou, praktickou vecou, ktorá si vyžaduje prekonávanie obrovských prekážok vnútorného i vonkajšieho rázu“ (str. 360).

Dôležitou udalosťou tohto času bol XV. sjazd VKS(b), ktorý sa konal 2. až 19. decembra 1927. V *Politíckej zpráve ÚV* konštatuje s. Stalin najprv vzrast rozporov vo vnútri kapitalistického sveta, ktoré si asi čoskoro vynúti novú imperialistickú vojnu o znovurozdelenie sveta. V týchto medziimperialistických vzťahoch stojí na jednej strane agresívny blok, na čele ktorého je Anglicko, sledujúci intervenčné tendencie voči SSSR. Na druhej strane stojí iná časť imperialistov, ktorá je za hospodársku spoluprácu so Sovietskym sväzom.

Druhým faktom je to, že v kapitalistickom svete dochádza k ukončeniu stabilizácie, vzrastu koloniálneho revolučného hnutia a európskeho revolučného hnutia, pričom stále vzrastá autorita Kominterny a sympatie robotníckej triedy Európy k SSSR.

Súdrž Stalin hodnotí túto skutočnosť a formuluje úlohy, ktoré z toho vyplývajú pre stranu:

„1. V oblasti medzinárodného revolučného hnutia:

- a) boj za rozvoj komunistických strán na celom svete;
- b) boj za upevnenie revolučných odborov a jednotného frontu robotníkov proti ofenzíve kapitálu;

c) boj za upevnenie družby medzi robotníckou triedou SSSR a oslobodzovacím hnutím a robotníckou triedou kapitalistických krajín;

d) boj za upevnenie sväzku medzi robotníckou triedou SSSR a oslobodzovacím hnutím koloniálnych a závislých krajín.

2. V oblasti zahraničnej politiky SSSR:

a) boj proti prípravám nových imperialistických vojen;

b) boj proti intervenčným tendenciám Anglicka a zvýšenie bojaschopnosti SSSR;

c) mierová politika a udržanie mierových vzťahov s kapitalistickými krajinami;

d) rozšírenie nášho obchodu so zahraničím na základe upevnenia monopolu zahraničného obchodu;

e) sblíženie s takzvanými „slabými“ a „neplnoprávnymi“ štátmi, ktoré trpia útlakom a vykorisťovaním panujúcich imperialistických mocností“ (str. 283—284).

V druhej časti referátu sú uvedené štatistické doklady o tom, že SSSR sa stáva krajinou priemyselnou, ktorá bezpečne a rýchlo kráča k socializmu. Jediné poľnohospodársky sektor zaostáva, jeho produktivita neodpovedá v tomto čase už potrebám, ktoré vznikly vzrastom priemyslu. Preto s. Stalin hľadá a navrhuje východisko z tohto položenía:

„V čom je pre poľnohospodárstvo východisko? Azda v tom, že sa spomalí tempo rozvoja nášho priemyslu vôbec a najmä nášho znárodneného priemyslu? V nijakom prípade! To by bola najreakčnejšia protiproletárska utópia. Znárodný priemysel sa má a bude sa rozvíjať zrýchleným tempom. V tom je záruka nášho napredovania k socializmu. V tom je záruka, že nakoniec bude industrializované i poľnohospodárstvo.

Kde je teda východisko? Východisko je v prechode malých a rozdrobených roľníckych hospodárstiev do veľkých spojených hospodárstiev na základe spoločného obrábania pôdy, v prechode ku kolektívnemu obrábaniu pôdy na základe novej, vyššej techniky.

Východisko je v tom, aby sme drobné a celkom drobné roľnícke hospodárstva postupne, ale nechvejne, nie nátlakom, ale na základe príkladu a presvedčania spájali do veľkých hospodárstiev, na základe spoločenského, družstevného, kolektívneho obrábania pôdy, pri používaní poľnohospodárskych strojov a traktorov, pri uplatňovaní vedeckých metód zintenzívnenia poľnohospodárstva.

Iné východisko nemáme“ (str. 297—298).

V SSSR sa skutočne hneď nato pristúpilo k realizovaniu týchto možností, čím sa sovietske poľnohospodárstvo dostáva na nové cesty.

Upozorňujeme čitateľov na tieto práce s. Stalina o kolektivizácii poľnohospodárstva, pre ich dôležitosť, ktorú majú pre nás práve v tomto čase, keď zápasíme taktiež s týmto problémom.

*

V niektorých článkoch, a to najmä *Medzinárodný ráz októbrovej revolúcie*, ale aj v iných, sa s. Stalin pri príležitosti 10. výročia Veľkej októbrovej revolúcie zaoberá touto ďalekosiahlou udalosťou, ktorá nielen že od základu zmenila pomery v Rusku, ale mala nepopierateľne veľký vplyv aj na pomery v ostatnom svete, konkrétne aj u nás na Slovensku (Slovenská sovietska republika).

V spomínaných článkoch sa preto poukazuje predovšetkým na jej medzinárodný ráz, ako aj na jej úplnú odlišnosť od revolúcií, ktoré sa dohraly v predchádzajúcich spoločenských formáciách. „Revolúcie sa v minulosti končili obyčajne tým, že pri vládnom kormidle jednu skupinu vykorisťovateľov vystriedala druhá skupina vykorisťovateľov. Vykorisťovatelia sa striedali, vykorisťovanie ostávalo. Tak to bolo za revolúcií otrokov, za revolúcií nevoľníkov, za revolúcií obchodno-priemyselnej buržoázie. Októbrová revolúcia sa líši od týchto revolúcií zásadne. Kladie si za cieľ nie nahradenie jednej formy vykorisťovania druhou formou vykorisťovania, jednej skupiny vykorisťovateľov druhou skupinou vykorisťovateľov, ale odstránenie akéhokoľvek vykorisťovania človeka človekom, svrhnutie všetkých možných skupín vykorisťovateľov“ (str. 170).

*

V *Rozhovore s prvou americkou robotníckou delegáciou* sa s. Stalin zmieňuje okrem iného aj o Leninovi a oceňuje jeho teoretický prínos do marxizmu.

Leninizmus označuje ako marxizmus epochy imperializmu a samého Lenina pokladá za najvernejšieho žiaka Marxa a Engelsa, ktorý rozvinul ich učenie v nových podmienkach.

Lenin objavil sovietsku moc ako najlepšiu formu diktatúry proletariátu, ktorú vysvetlil s hľadiska spojencov proletariátu a obhájil ako najvyššiu formu triednej demokracie.

Čo sa týka výstavby socializmu, zdôvodnil možnosť takéhoto podujatia, konkrétne načrtnol cesty socialistickej hospodárskej politiky a vyriešil problém zapojenia do budovania socializmu.

Lenin skonkretizoval, rozviedol a skvele uplatnil v Rusku myšlienku hegemonie proletariátu.

V národnostnej otázke sjednotil myšlienky o národných a koloniálnych revolúciách, čím spojil národnú a koloniálnu otázku a urobil ich súčasťou medzinárodnej proletárskej revolúcie.

Stranu označil ako najvyššiu formu triednej organizácie proletariátu, ktorá uskutocňuje a robí úplnou diktatúru proletariátu svojou železnou disciplínou.

„Z toho vidno, že leninizmus neslobodno oddeľovať od marxizmu, tým menej ho stavať proti marxizmu“ (str. 107).

J. V. STALIN, SPISY XI. Vydalo Slovenské vydavateľstvo politickej literatúry v Bratislave 1953. Strán 388. Cena viaz. 11 Kčs.

Roku 1928 bolo víťazstvo na „fronte“ socialistickej industrializácie natoľko jasné, že strana sa mohla úplne venovať prácam na kolektivizácii poľnohospodárstva. Vychádzajúc z usnesení XV. sjazdu, pripravila pre roľníkov všetky nevyhnutne potrebné podmienky pre ich vstup do kolchozov.

Pravda, aj tu čoskoro narazila na odpor tých, ktorí nesprávne hodnotili situáciu a vynášali potom chybné uzávery. S. Stalin sa v rôznych prácach XI. zväzku *Spisov*, ale najmä v prejave na plenárnom zasadnutí ÚV VKS(b) *O industrializácii*

krajiny a o pravej úchyľke vo VKS(b) dost podrobne zaoberá touto problematikou.

Predovšetkým opäť zdôrazňuje, že industrializácia krajiny je nevyhnutnou podmienkou ako vonkajšej bezpečnosti krajiny, tak aj vnútornej hospodárskej vyspelosti a je teda vcelku kľúčovou otázkou. Na jej koniec-koncov závisí aj zvýšenie produktivity poľnohospodárskej práce strojmi, vyrobenými priemyslom.

V ďalšej časti s. Stalin konštatuje zaostávanie poľnohospodárstva, ktoré, súc rozdobené, nikdy nedosahuje úroveň priemyslu. Tento trvalý stav sa však stáva problémom až vtedy, keď toto zaostávanie je príliš veľké. „Pritom — dodáva s. Stalin — úlohou nie je znížiť tempo rozvoja priemyslu na úroveň rozvoja obilného hospodárstva (to by uviedlo všetko do zmätku a obrátilo by vývin nazpät), ale popohnať rozvoj obilného hospodárstva k tempu rozvoja priemyslu a zvýšiť tempo rozvoja obilného hospodárstva na úroveň, ktorá zabezpečuje rýchle napredovanie celého národného hospodárstva, aj priemyslu, aj poľnohospodárstva“ (str. 268).

Konečne v tretej časti svojho prejavu sa dostáva k samej otázke pravej úchyľky, zaoberajúc sa pritom aj sociálnou základňou úchyľiek vôbec. „Sociálnou základňou úchyľiek je skutočnosť, že v našej krajine prevláda malovýroba, že z malovýroby vyrastajú kapitalistické živly, že naša strana je obklopená maloburžoáznym živlom, a napokon skutočnosť, že tento živľ šíri náказu v niektorých ohniskách našej strany“ (str. 278—279).

„Čo je pravá úchyľka, o ktorej sa tu hlavne hovorí? Kam gravituje? Gravituje k prispôsobovaniu sa buržoáznej ideológii, k prispôsobovaniu sa našej politiky vkusu a potrebám „sovietskej“ buržoázie“ (str. 279).

Súruh Stalin potom špeciálne rozoberá mylné názory Frumkina, ktorý, vychádzajúc z nesprávneho pesimistického pohľadu na vtedajšiu situáciu, žiadal, aby sa strana v niektorých otázkach vrátila nazad, hlavne aby obmedzila podporu výstavby sovchozov, neprekážala kulakom v produkcii a obmedzila konečne aj rozvoj priemyslu. To je asi v krátkosti, ako hovorí aj s. Stalin, profil pravej úchyľky.

Súruh Stalin hovorí, že okrem nej existuje ešte aj úchyľka „Javá“, stojaca na opačnom stanovisku. Žiada však rozhodne zakročiť a bojovať proti obom, lebo odporujú línií strany. Ako metódu odporúča rozvinutie ideologického boja, nakoľko pravá úchyľka je ešte nie celkom vykryštalizovaná.

S názormi Frumkinovými boly v podstate totožné aj názory Bucharina a jeho skupiny, ktorých sa s. Stalin dotýka v prejave *Bucharinova skupina a pravá úchyľka v našej strane*. Táto skupina, ako vidno z jej vyhlásenia, má svoju osobitnú platformu, ktorú stavia proti politike strany. Žiada, po prvé — proti jestvujúcej politike strany — spomalenie tempa nášho priemyslu a tvrdí, že terajšie tempo rozvoja priemyslu je „zhubné“. Žiada, po druhé — taktiež proti politike strany — obmedzenie budovania sovchozov a kolchozov a tvrdí, že sovchozy a kolchozy nehrajú a nemôžu hrať významnú úlohu v rozvoji nášho poľnohospodárstva. Žiada, po tretie — taktiež proti politike strany — aby bola zavedená úplná sloboda súkromného obchodu a aby sa štát vzdal regulujúcej úlohy v obchode, a tvrdí, že regulujúca úloha štátu znemožňuje rozvoj obchodu“ (str. 327).

Z toho vidieť, že bucharinovci pridali k spomínaným tézám Frumkina len požiadavku voľného obchodu, inak však s ním ostávajú na spoločnej platforme.

K celému nakoniec ešte dodávame, že naše poznámky k pravej úchyľke sú neúplným

a zhusteným obsahom väčšiny prác, obsiahnutých v XI. zväzku *Spisov*, ktoré sú doložkou zachovania správnej línie strany aj v otázke poľnohospodárskej, v súvislosti s kolektivizáciou. V týchto prácach má slovenský čitateľ možnosť nájsť nejedno správne poučenie pre družstevnú myšlienku u nás.

*

Z ďalších prác vyberáme najmä prejav na slávnostnom zasadnutí Moskovského sovietu, venovaný desiatemu výročiu ČA, *O troch zvláštnostiach Červenej armády*. S. Stalin vypočítava prednosti prvej socialistickej armády sveta, uvádzajúc jej tri zvláštnosti:

„Prvou a základnou zvláštnosťou našej Červenej armády je, že je armádou oslobodených robotníkov a roľníkov, že je armádou Októbrovej revolúcie, armádou diktatúry proletariátu“ (str. 36).

„Druhou zvláštnosťou našej Červenej armády je, že naša armáda je armádou bratstva medzi národmi našej krajiny, armádou oslobodenia utláčaných národov našej krajiny, armádou obrany slobody a nezávislosti našej krajiny“ (str. 37).

„Napokon tretia zvláštnosť Červenej armády. Tkvie vo výchove a upevňovaní ducha internacionalizmu v našej armáde, v tom, že duch internacionalizmu preniká celou našou Červenou armádou“ (str. 38).

V závere s. Stalin hodnotí obzvlášť ten fakt, že ČA je vytvorená ľuďmi, ktorí jasne vidia svoju šťastnú budúcnosť a práve táto cieľavedomosť jej príslušníkov ju robí, podľa neho, nepremožiteľnou.

*

V odpovedi súdruhom, nadpisanej *Národnostná otázka a leninizmus*, uvádza s. Stalin najprv svoju známu definíciu národa, podľa ktorej: „národ je historicky vzniklé pevné spoločenstvo ľudí, ktoré vzniklo na základe štyroch spoločných hlavných znakov, a to: na základe spoločného jazyka, spoločného územia, spoločného hospodárskeho života a spoločného psychického založenia, ktoré sa prejavuje spoločnými špecifickými zvláštnosťami národnej kultúry“ (str. 341).

Prítom popiera, že by k týmto štyrom základným znakom bolo treba pridať ešte aj piaty: existenciu svojho vlastného národného štátu.

Potom sa zaoberá existenciou národov v predkapitalistických formáciách a tvrdí, že v týchto obdobiach boli prvky národov obsiahnuté iba potenciálne, ktorá možnosť sa stala skutočnosťou až vznikom kapitalizmu s jeho národným trhom.

Naproti tomu národy v socializme sú pozbavené triednych rozporov a sú prítom omnoho celonárodnejšie ako za kapitalizmu. Odumieranie národov viaže s. Stalin na vytvorenie svetového socialistickeho hospodárskeho systému, kedy sa jednotný svetový jazyk stane potrebou pre všetkých ľudí a národné jazyky budú následkom toho odumierať.

Svoju odpoveď končí s. Stalin poznámkami o politike strany v národnostnej otázke, ktorá, všeobecne povedané, rešpektuje všetky požiadavky národnej nezávislosti, pomáhajúc zaostalým národom v ich kultúrnom aj sociálnom rozvoji.

XII. sväzok *Spisov* zahrnuje v sebe práce z obdobia od apríla 1929 do júna 1930. „V tomto období rozvíja boľševická strana generálnu ofenzívu socializmu na celom fronte a mobilizuje robotnícku triedu a pracujúce masy roľníctva do boja za predstavu celého národného hospodárstva na základni socializmu, do boja za splnenie plánu prvej päťročnice. Boľševická strana uskutočňuje jeden z rozhodujúcich obrátov v politike — prechod od politiky obmedzovania vykorisťovateľských tendencií kulactva k politike likvidácie kulactva ako triedy na základe úplnej kolektivizácie. Strana rieši historickú úlohu proletárskej revolúcie, najťažšiu po dobytí moci — prevedenie miliónov individuálnych roľníckych hospodárstiev na cestu kolchozov, na cestu socializmu“ (predslov).

Súdruh Stalin v *Politickej zpráve Ústredného výboru XVI. sjazdu VKS(b)* konštatuje predovšetkým zostrenie svetovej hospodárskej krízy a jej následok: vyhranenie a prehĺbenie rozporov v tábore kapitalizmu. V krátkosti charakterizuje situáciu ako posilnenie moci a hospodárskej zdatnosti Sovietskeho sväzu na úkor kapitalistického sveta. Podľa neho však politika SSSR ostane aj vzhľadom na túto skutočnosť mierovou.

Vo vnútornej politike zaznamenával SSSR víťazný postup v socialistickej výstavbe, kde dominuje priemysel, pričom poľnohospodárstvo ešte stále zápasí s ťažkosťami. Preto v tejto súvislosti s. Stalin ešte raz zdôrazňuje potrebu prestavby individuálnej formy obrábania pôdy na kolektívnu.

Stupňujúca sa ofenzíva socializmu v SSSR, boj proti kapitalistickým živlom a s tým súvisiace zostrenie triedneho boja vôbec, malo za následok, že Bucharinova frakcia sa začala priamo stavať proti strane. Bola nebezpečná najmä svojimi tajnými rokovaniami s trockistami o vytvorenie jednotného protistrannického bloku.

To, čo sme povedali o tejto úchyľke pri predchádzajúcom, XI. sväzku *Spisov*, platí v podstate aj o tomto sväzku. S. Stalin tu však ešte presvedčivejšie poukazuje na maloburžoázny, v čase zostreného triedneho boja krajne nebezpečný charakter týchto názorov, napr. o pokojnom prerastaní kulaka do socializmu.

V súvislosti s touto otázkou je tu rozvíjané aj marxisticko-leninské učenie o štáte a diktatúre proletariátu. Podrobnejšie sa môže čitateľ informovať o týchto problémoch najmä v prejave *O pravej úchyľke vo VKS(b)*. O poľnohospodárskom probléme sústavne pojednáva s. Stalin v práci *K otázkam agrárnej politiky v SSSR*, kde podrobne rozoberá rôzne pravičiarско-oportunistické teórie.

V prácach *Závrat z úspechov* a *Odpoveď súdruhom kolchozníkom* poukazuje na niektoré nedostatky pri budovaní kolchozov a objasňuje, na čom spočíva celé kolchozné hnutie v čase, keď ešte nie sú podmienky hovoriť o poľnohospodárskej komúne (zospoločenšenie výroby aj distribúcie). „Hlavným ohnivkom kolchozného hnutia, jeho dnes prevládajúcou formou, ktorej sa treba teraz chopiť, je poľnohospodársky artel.

V poľnohospodárskom arteli sú zospoločenšené hlavné výrobné prostriedky, najmä v obilnárskom hospodárstve: práca, užívanie pôdy, stroje a ostatný inventár, ťažný dobytok a hospodárske budovy. Nie sú v ňom zospoločenšené: pozemky pri osadlosti

(záhradky, malé sady), obytné budovy, určitá časť dojného dobytku, drobný statok, hydina atď.“ (str. 200).

*

Nakoniec vyberáme ešte článok *Súťaženie a pracovné nadšenie mäs*, v ktorom s. Stalin popiera správnosť mienky, že by súťaženie bolo najnovšou metódou boľševikov, ktorá po skončení „sezóny“ bude už nepotrebnou: „Veď súťaženie je komunistická metóda výstavby socializmu na základe maximálnej aktivity miliónových mäs pracujúcich. Veď súťaženie je tou pákou, pomocou ktorej je robotnícka trieda povolaná premeniť celý hospodársky a kultúrny život krajiny na základni socializmu“ (str. 118).

K tomu dodáva, že súťaženie si vôbec nemožno mylíť s konkurenciou, ktorá je bezohľadným zápasením.

„Princípom socialistického súťaženia je priateľská pomoc popredných pracovníkov tým, čo zaostali, aby sa dosiahol všeobecný vzostup“ (str. 119).

*

Končiac tieto recenzné poznámky, môžeme opakovať len to, čo sme povedali už na začiatku, že k dielu s. Stalina treba pristupovať vážne, hľadať v ňom poučenia pre naše problémy a realizovať ich v našej každodennej praxi.

J. Martinka

K. GOTTWALD, SPISY V—VI

KLEMENT GOTTWALD, SPISY V. Vydalo Slovenské vydavateľstvo politickej literatúry v Bratislave 1953. Strán 390. Cena viaz. 55 Kčs.

V. sväzok *Spisov* obsahuje články a prejavy s. Gottwalda v období od októbra 1933 do júla 1934. Bolo to obdobie ťažké pre našu robotnícku triedu, pre všetkých pracujúcich v predmnichovskej republike. Strašná hospodárska kríza dosiahla svoj vrchol a nebolo nádejí na zlepšenie; buržoázna vláda, pravda, „riešila“ situáciu podľa zvyčajného receptu všetkých buržoáznych vlád — zvyšovaním vykorisťovania proletariátu a dedinskej chudoby, ožobračovaním malých živnostníkov, malých a stredných roľníkov, nižšieho úradníctva a zachraňovaním, „sanovaním“, t. j. obohacovaním vládnúcej triedy: fabrikantov, veľkostatkárov a vysokej byrokracie, ktorá stála v jej službách. Aby bolo možné presadzovať toto „riešenie“, tento nový sústredený útok na proletariát, musela buržoázia stále viac obmedzovať všetky demokratické slobody proletariátu, musela vždy otvorenejšie prechádzať k teroru, k postupnej fašizácii republiky. Úloha strany, jedinej skutočnej vodkyne proletariátu, jedinej skutočnej bojovníčky za ozajstnú demokraciu, za blaho všetkých pracujúcich a teda aj za blaho národov našej republiky, bola tým zodpovednejšia, tým ťažšia. Strana musela bojovať proti smerom, hlásajúcim otvorený fašizmus a aj proti pravicovým socialistom, či presnejšie povedané proti vedúcim činiteľom týchto „socialistických“ strán, ktorí pod